

Jerry L. Walls (red.): *The Oxford Handbook of Eschatology* (New York: Oxford UP, 2008). 724 sid.

Det är inte för mycket sagt att några av de mest allvarliga konflikterna i världen idag bottnar i konkurrerande eskatologiska anspråk, argumenterar Jerry L. Walls i bokens inledning. Vad vi tror och hoppas på efter döden påverkar hur vi lever här och nu. Både våra mellanmänskliga relationer och våra livsval formas av vår föreställning om en yttersta dom och evigt liv. Såväl historien som samtiden har gett oss åtskilliga exempel på hur evighetsföreställningar inte bara resulterar i kärleksfulla och harmoniska relationer utan även kan leda till rädsla, terror och död. Samtidigt finns det idag en stor förvirring angående innehållet i det kristna hoppet och tillhörande frågor om dom, kroppslig uppståndelse och evigt liv. Kristen tro är, om vi får tro Karl Barth, eskatologisk och ska därför genomsyras av hopp och förväntan, men på vad och för vem?

Den stora serien *The Oxford Handbook* har producerat ytterligare en titel. När nu ämnet eskatologi behandlas blir resultatet imponerande 724 sidor text. Ledande forskare från framför allt USA och Europa bidrar till 38 kapitel i ämnet. Bland de namnkunniga författarna återfinns Wolfhart Pannenberg, Rosemary Radford Ruether, Andrew Louth och William Lane Craig. De många bidragen sorterar under fyra rubriker: *Biblisk och patristisk eskatologi*, *Eskatologi i världsreligionerna*, *Eskatologi i särskilda kristna traditioner* och *Teologiska, filosofiska och kulturella frågor*. Likt en musikvideo från MTV får läsaren glimtvis nalkas ämnet från olika vinklar och utgångspunkter. Någon kanske invänder att resultatet blir splittrat och snuttifierat. Det omdöme som dröjer kvar hos mig är snarare magnifikt och mångsidigt.

Under rubriken *Biblisk och patristisk eskatologi* kan vi läsa om gammaltestamentliga eskatologier som saknar en fullt utbyggd föreställning om himmel och helvete och där eskatologi inte primärt rör den enskilda människan, utan snarare nationen eller världen. I en analys av nytestamentliga eskatologier påminns vi om att det tidigkristna hoppet i hög grad är ett hopp för denna världen till skillnad från, som det uppfattats i vissa senare traditioner, ett hopp från denna världen.

I bokens andra huvudstycke behandlas eskatologi i Judendom, Islam, Buddhism, Hinduism, samt apokalyptiska förväntningar i nyare religiösa rörelser. Denna behandling av hopp och evighetsföreställningar hos de ”religiösa andra” spelar en viktig roll genom att bidra till ett vidgat perspektiv. Samtidigt är det anmärkningsvärt att dessa eskatologier inte på något sätt relateras till kristen eskatologi. När till exempel naturvetenskapliga perspektiv på tid, evighet och kosmologi behandlas i bokens fjärde huvudstycke, är det inte blott en naturvetenskaplig redogörelse för de senaste

rönen inom fysik, biologi och astronomi, men en teologisk bearbetning och analys av och utifrån dessa rön. På liknande sätt hade det varit fruktbart med en teologisk bearbetning och samtal med dessa andra eskatologiska förväntningar. Avsnitten om eskatologi i andra religiösa traditioner är emellertid en viktig påminnelse om att ”frälsning” inte har någon entydig innebörd, utan att de religiösa traditionerna ställs inför olika frågor och utmaningar: judisk eskatologi diskuterar huruvida buden måste hållas i den värld som kommer samtidigt som redan själva termen ”buddhistisk eskatologi” är något av en felbeteckning, eftersom buddhismen varken talar om världens början eller slut.

I det tredje huvudstycket ges en fyllig forskningsöversikt över eskatologi i samtida teologiska traditioner. Det är förstas ett vägspel att ställa romersk-katolsk teologi vid sidan av befrielsesteologi och feministteologi, men icke desto mindre får läsaren en mycket god överblick över hur synen på eskatologi utvecklats i till exempel katolsk teologi före, under och efter andra Vatikankonciliet.

Det fjärde huvudstycket behandlar eskatologi ur ett mer systematiskt perspektiv. Här kan *Oxford Handbook of Eschatology* användas som ett detaljerat teologiskt lexikon med initierade redogörelser över hur fenomen som tusenårsrike, skärseid, uppståndelse, helvete och himmel har uppfattats i kristen tradition och hur de kan förstås idag. Här finns också artiklar som behandlar eskatologi ur politiska, populärkulturella samt epistemologiska perspektiv.

Oxford Handbook of Eschatology fungerar bra som uppslagsbok och är en guldgruva i fråga om aktuella och relevanta referenser för vidare läsning. Varje kapitel avslutas med en väl tilltagen notapparat och därefter en lista med rekommenderad vidare läsning. Givetvis varierar kvalitén i en bok som omfattar mer än 700 sidor och har 40 olika författare. Verket förmår emellertid att visa sin egen relevans och genom att anknyta till flera av vår tids stora utmaningar, såsom fattigdom, klimathot och konflikter i religioners namn, tydliggörs också eskatologins teologiska aktualitet.

Jakob Wirén